

PADIKTUOKIME TREČIOKUI:

Žiema

Kiek džiaugsmo žiūrėti į pūgą! Vėjo gūšiai neša sniego sūkurius. Suka juos lyg vilkelius. Nuo stogo vėjas griebia glėbį puraus sniego ir meta jį žemyn. Jeigu tuo metu pro šalį eina žmogus, jis atsiduria sniego bangoje.

Gera sėdėti šiltame kambaryje ir stebėti gamtos siautėjimą. Čia nejauti stipraus vėjo smūgių. Tavęs nepasiekia skaudūs aštrių snaigių kirčiai.

Kai pūga aprims, visur bus daug puraus sniego. Tada galėsime išbėgti į lauką. Tai bus linksmųjų ir žaidimų! Pareisime namo balti lyg seniai besmegeniai. (79 ž.)

PASTABA. Pabrauktą skyrybos ženklą pasakyti.

Liepsnelė

Kartą piktoji feja pagrobė iš žmonių ugnį ir giliai pasislėpė. Užgeso namų židiniai. Tamsa ir liūdesys įsiviešpatavo kaime. Ugnis žmogui - šiluma, šviesa ir duonos kšnis. Pražūtis apgaubė žmonių pasaulį.

Skrido paukšteliai pro šį kaimą naktį. Žiūri - visur tamsu. Nėra kaimo. Paukščiai sužino viską. Surado, kur paslėpta žmonių ugnis.

Vienas mažas paukštelis čiupo žarijėlę ir nešė snapelyje. Atnešė ir padėjo į žmonių ugniakurą. Mojavo sparneliais, vedavo, net krūtinėlė paraudo. Ugnelė įsidegė, įsiliepsnojo. Kaimas atbudo.

Žmonės iš dėkingumo davė tam paukšteliai Liepsnelės vardą.

(80 žodžių)

Bebrų darbymetis

Bebrai kibo statyti užtvanką. Jų aštrūs kauliniai dantys raižė medį kaip sūrį. Lėkė baltos skiedros, aidėjo pagirys.

Pamiškėje slampinėjo vilkas. Krūmuose snaudė laputė. Ažuolo viršūnėje suposi voveraitė. Netoliese genys kaleno eglę.

Staiga viena drebulė pasviro ir nuvirto į upę. Netrukus ją pasiekė ir antroji. Vanduo upėje ėmė kilti. Neseniai buvo tylu šiam pamiškės kampelyje. Dabar čia šniokščia nedidelis dirbtinis krioklys. Jo ūžesys buvo girdėti toli.

Aštriadančiai bebrai patenkinti žiūrėjo į tvenkinį. (73 žodžiai)

Voro tinklas

Voras visą naktį mezgė tinklą. Nuo vienos pušies šakos nutiesė iki kitos ir užtvėrė miško taką.

Paryčiais tinklas buvo baigtas. Voras prisiglaudė slėptuvėje ir ėmė laukti pirmosios aukos.

Anksti iš savo guolio pakilo briedis. Galiūnas norėjo gerti. **Pasiražė** ir patraukė miško taku prie upės. Briedis stabtelėjo prie voro tinklo. Tekančios saulės apšviestas tinklas spindėjo lyg sidabrinis. Gražus buvo, bet briedžiui reikėjo atsigerti. Ir jis žengė į priekį. Voro tinklas subliuško ir pakibo ant briedžio ragų. Pats mezgėjas spruko į žolių tankumyną. Ilgai tūnojo ten, ilgai negalėjo suprasti, kas įvyko. Juk buvo **numezgęs** tokį tvirtą tinklą.

95 žodžiai

Pavasaris gamtoje

Praūžė Lietuvos kalneliais, galukaimėmis balta obelų ir vyšnių pūga. Sudūlėjo mėnesienos naktį ievų pusnys prie vėsaus upelio. Saulė rasose išskalbė žalias pievas. Dauba pakalnutėmis kvepia. Žvilgčioja ežerų pusėn aukštos žaliaskarės eglės. Ar ne laikas vasaros žibintus uždegti? O alksnynuose taip ir skamba, virpa, aidi nuo lakštingalų balsų. Tik gegutė jau rimtį miškams pranašauja, ne veltui kitiems garsiai šaukia:

– Kukū!

Juk prasidėjo paukščių giminei lizdų ir lizdelių statybos darbymetis. Renčia paukšteliai namelius iš epušės lapų, paparčių ir beržo tošies. Vien tik tam, kad žemėje neišnyktų nuostabios giesmės.

PASTABA. Pabrauktą skyrybos ženklą pasakyti. Pagal Leonardą Grudzinską (88 žodžiai)

Jūratės kambarėlis

Jūratė išdūmė. Tik ne žibuoklių rinkti. O į savo slaptą kambarėlį apleistame name Raugyklos gatvėje. Tas kambarėlis buvo per stebuklą išlikęs su langais, durimis, netgi su grindimis. Sienoje tebebuvo spinta, o kampe stovėjo mažas staliukas. To staliuko Jūratei visai nereikia. O štai sieninė spinta labai praverčia. Joje Jūratė slepia tris lėles, šepetį lėlių plaukams šukuoti, veidrodžio šukę, seną lūpdažį, tuščią muilinę. Jūratė beveik laiminga turėdama tokį kambarėlį, kuriame galima nuo visų pasislėpti ir būti vienai.

PASTABA. Pabrauktą skyrybos ženklą ir žodį „išlikęs“ rekomenduojama pasakyti.

Pagal V. Račicko „Šlepetė – 3“. (75 žodžiai.)

Miške

Žalioji miškas žmogų traukia ir vilioja. Jo tankumynai slepia briedžius, elnius, vabzdžius ir grybus. Tik mažasis stirniukas prieš mane sustoja, išplečia akis ir spokso. O tolumoje šerniukai knaisioja samanais ir kvykčioja.

Ējau takeliu, žengiau plačiu žingsniu, stebėjau mišką. Pasukau galvą ir pamačiau ant žemės voveraitę. Snukutyje ji buvo įsikandusi kankorėžį. Staiga vikriai ėmė sliuogti medžio kamienu ir šmurkštelėjo į ažuolo drevę. Sustingau vietoje. Voveraitė tuoj vėl nuvingiavo žemėn, liuoktelėjo prie pušies, paėmė kitą kankorėžį. Pamatė mane ir grįžo atgal į medį.

Įdomu ir linksma miške ir vasarą, ir žiemą. (89 ž.)

Prie jūros

Jūra putoja, šiaušiasi, pyksta. Tamsūs vandenys ritasi didžiulėmis bangomis. Paskui lūžta į krantą, plačiai apglėbdami smėlį. Rodos, visą pakrantę pagrobs, praris, nusineš į gelmes. Banga veja bangą, grasina, gąsdina. Vėjas užia, spengia ausyse, žeria smėlį į akis. O pakrantės pušelę iškedeno, prilenkė prie žemės. Atrodo, vargšėlė, tuoj nulūš.

Kojos grimzta į smėlį. Ir kam reikėjo lįsti iš šiltų, jaukių namų tokią dieną? Labai norėjau pamatyti jūrą.

Švysteli žaibas. Iš toli ataidi, atidunda griaustinis. Stambūs lietaus lašai teškia tiesiai į veidą.

Grįžtu namo. Jūra šiandien mane sutiko priešišškai.

PASTABA. Pabrauktus skyrybos ženklus pasakyti.

Drašuolis

Mano draugas Vilius yra labai drašus. Vieną kartą jis išgelbėjo rudą voverytę. Mažylė buvo įkliuvusi į kažkieno spąstus. Kitą kartą Vilius apgynė kaimynų mergaitę nuo pikto šuns.

Dabar mano draugas rengiasi pripučiamu čiužiniu nuplaukti į aną ežero pusę ir priskinti mamai baltų lelijų. Mūsų pusėje lelijų nėra, o ten – daugybė.

Tetulė gąsdina Vilių, kad nereikia plaukti. Juk ežere senė lydeka gyvena. Ji gali čiužinį prakąsti aštriais dantukais. O tada gali nutikti visokiausių bėdų. Gali ežere ir paskęsti.

Bet Vilius plauks. Jo mama labai mėgsta vandens lelijas. Vilius padovanos mamai didelę puokštę nuostabių gėlių.

Vakarėjant Vilius nusiyrė į kitą ežero pusę...

(šeštame sakinyje pasakyti, kur rašomas brūkšnys. Paskutiniame sakinyje galimas ir daugtaškis, ir taškas.)

Rudenėjant

Rudens pradžia. Snaudžia tingioje atokaitoje miškas. Vėjelis draiko lengvučius voratinklius. Boluoja pro medžių šakas žydro dangaus krašteliu. Saulė jau ne taip aukštai

įkopia į dangų, ne taip skaisčiai šviečia. Vasarą nuo jos spindulių akinančiai nušvisdavo visas dangaus skliautas, o dabar saulutės spinduliai žaidžia lyg švelnūs maži kačiukai.

Pamažu gęsta ir jie. Išlenda iš už debesies nedrąsus mėnulis, užsižiebia pirmosios žvaigždės. Jos plevena danguje kaip mažos liepsnelės. Ar žiūrėjai kada visą naktį į žvaigždes? Rugsėjimo ir rugsėjo mėnesį jų labai daug rudeniniame danguje. Pamėgink įsiklausyti į paslaptinę nakties tylą.

Rugiagėlės

Netikėtai sumėlynavo visa parugė. Lyg dangus būtų nusileidęs prie geltono rugių lauko, banguojančio, vilnijančio tarsi jūros vanduo.

Tokio grožio dar niekada nebuvau matęs. Skubėjau žavėtis, džiaugtis, įsiminti. Juk taip retai būnu kaime! Tokiomis minutėmis galvoju, kad tik grožis ir gėris gali išgelbėti pasaulį nuo pykčio, nepasitikėjimo – visų iki gyvo kaulo įgrisusių ydų, taip keliančių nerimą.

O rugiagėlės dega ryškiai mėlyna liepsna, svaigte svaigsta nuo saulės kaitros, nuo bevėjės dienos alsavimo. Jos dar nežino, kad už dienos kitos į laukus atslinks baubiančios mašinos. Jos pasiglemš geltoną rugių jūrą – kasdienę mūsų duoną. Tik pačiuose lauko pakraščeliuose švies mėlynos rugiagėlių akys. Džiaugiuosi, kad nors jos išliks – mažas žemėn nusileidusio dangaus gabalėlis.

PASTABA. *Pabrauktus skyrybos ženklus ir kur reikia rašyti brūkšnius pasakyti.*

Elniai žiemą

Žvarbus gruodžio vėjas stūgauja plikuose medžiuose. Elniai glaudžiasi vienas šalia kito. Ilgai elniams tūnoti čia negalima. Jeigu tik atsigultų alkio iškankinti žvėreliai, sniegas juos užpustytų.

Eina elniai į drebulyną. Palupa drebulių žievelių ir leidžiasi toliau. Elnių kojas žeidžia kieta sniego pluta. Staiga dvelkteli šviežio šieno kvapas. Žvėreliai atkunta. Miško proskynoje jie užuodžia šieną. Pilnas ėdžias kvapnaus šieno pridėjo eigulys Mykolas. Dabar elniai sočiai pasistiprins.

PASTABA. *Pabrauktą skyrybos ženklą rekomenduojama pasakyti.*

64 žodžiai

Sąžinė

Kartą tarp eglaičių užtikau skruzdėlyną. Įsižiūrėjau, kaip darniai triūsia jo gyventojos. Jokios spūsties, jokio susigrūdimo. Tik žiūrėk, gėrėkis ir pavydėk !

Tačiau gal kipšas many lindėjo. Atsitūpiau, rankoj laikiau lazdelę. Kas bus, jeigu bakstelsiu? Ir bakstelėjau. Užvirė didžiausias sąmyšis! Bėga skruzdėlytės, verčiasi viena per kitą, blaškosi po sugriautus tunelius ir gatves. Ką aš padariau?

Parsprūdinau nukabinusi nosį. Pietaudama viską išklėjau tėveliams. Jie manęs nebarė. Mama švelniai ištarė:

- Džiaugiuosi, Laimute, kad turi sąžinę. Jei neturėtum, būtum jau pamiršusi tas menkas skruzdėlytes.

Nemokėčiau tiksliai paaiškinti, kas ta sąžinė. Kada ją turime? Gal kai prisipažįstame ir sielojamės? Gal...

PASTABA. Pabrauktus skyrybos ženklus rekomenduojama pasakyti. (94 ž.)

Takažolė

Takažolė augo visai prie tako. Jos kaimynai karčialapė kiaulpienė ir plačialapis gyslotis buvo labai išdidūs. Iš jos juokėsi ir kiemo senbuvis trauklapis.

Takažolė nepajėgė pakelti savo rausvažiedžių šakelių aukštyn į saulę. Tačiau prie žemės irgi buvo įdomu. Takučiu mėšlo gurvuolėlį lyg aukso grynuolį ridena mėšlavabalis. Pūškuoja pilvota miško blakė. Atidunda putlios vaiko kojytės. Takažolė jų labai laukia ir patiesia joms minkštas savo šakeles.

– Radai ką įsimylėti! Vaikai mus tik skabo ir mindo, – pasipiktino kiaulpienė.

Pagal Oną Jautakę (74 ž.)

Sužeistas paukštis

Gyveno neturtingas eigulys. Jis miške kirsdavo sausuolius, suvilkdavo, sudėdavo juos į krūvas. Paskui parduodavo. Kai pritrūkdavo maisto, rinkdavo laukinių ančių kiaušinius. Kartą prieš Velykas eigulys sako žmonai:

– Šiandien reikia eiti į mišką. Gal kokį paukštį nušausiu ar ančių kiaušinių pasirinksiu. Ar matei, kad mūsų puodai tušti?

Žingsniuoja eigulys mišku ir mato baisiai didelį daiktą. Pakelia šautuvą – šaus. Tik girdi, kad tas daiktas prašo nešauti. Jis kviečia prieiti. Eigulys nedrąsiai prieina ir mato didelį paukštį. Paukštis kreipiasi į žmogų:

– Tu manęs nebijok, o paimk mane. Mano sparnas sužeistas. Jeigu išgydysi, aš tau dosniai atsilyginsiu.

Pagal lietuvių pasaką „Nelaimėje pažadėtas sūnus“ iš knygos „Senelių pasakos“ (V.: Vaga, 1972. P. 145)

Pastaba. Pasakyti šalutinius sakinius atskiriančius kablelius: po maisto, išgydysi; brūkšnij po šautuvą.

Barsukėliai

Kaip šiandien pamenu rytus Vyžuonų šile. Saulė išnirdavo iš mūsų ažuolų viršūnių. Tėvas mane kviesdavo į šilą. Mudu kopdavome stačiu upelio Dubausio krantu aukštyn.

Sulipdavome į dvikamienę eglę. Sakais dvelkdavo gurgučiai. Dusliai ošdavo miškas.

Sėdime eglėje ir vos kvėpuojame. Tėvas tyliai taria:

– To dar nematei ir negirdėjai. Atidžiai žiūrėk!

Kas ten marguoja upelio krante? Juk tai barsukas! Šleivakojis atsargiai uodžia orą. Iš olos išrepečkoja visa barsukėlių šeimyna. Mažyliai siaučia, bėgioja, raičioja vienas kitą. Tyloje girdžiu duslų žvėrelių kniurkimą.

Panaudota Leonardo Grudžinsko ištraukos iš knygos „Laiškai iš elnių miško“.

Ažuolo pasakojimas

(silpniems mokiniams)

Mes gyvename Ažuolų kaime. Šis kaimas taip pavadintas, nes senovėje jame augo daug ažuolų. Gal todėl ir mano vardas Ažuolas?

Mano tėvai yra ūkininkai. Jie arią žemę, sėja javus. Tėtis vairuoja kombainą, traktorių. Bet jis labai myli ir arklius. Pasibalnoja žirgą Viesulą ir joja javų pažiūrėti. Kartais ir mane pasisodina ant Viesulo. Kaip smagu joti su tėčiu! (57 žodžiai)

KRISTIJONAS DONELAITIS KURIA

(tik aukštesniojo lygio siekiantiems mokiniams)

Kambaryje blausiai šviečia žvakės liepsnelė. Ji virpa, šokinėja, spragsi, vėl tarsi sustingsta. Ant stalo keletas knygų, žąsies plunksnų, rašalinė, žvakių dėžutė. Tolminkiemio parapijos klebonas ir poetas Kristijonas Donelaitis rašo sekmadienio pamokslą. Tyliai čeža žąsies plunksna ir gelsvame popieriaus lape palieka lygias žodžių eilutes. Pamokslo pradžią jau sueiliavo. Donelaitis atidžiai skaito parašytus sakinius. Tamsoka. Žvakė baigia degti. Visada dėžutėje rasdavo naujų žvakių, bet šiandien ji tuščia. Poetas meta žvilgsnį į duris ir šūkteli:

– Mykolai, kur padėjai žvakes? Sakei, kad parvežei iš Gumbinės.

Nedrąsiai į kambarį įžengia poeto brolis Mykolas su žvakių ryšulėliu. Jis į žvakidę įstato naują žvakę, uždega. Kaip skaisčiai šviečia ir gardžiai kvepia vaškinė žvakė! Donelaitis pakelia akis aukštyn, mąsto. Šis pamokslas bus ne apie stebuklus, o apie vargšų būrų gyvenimą. Pabars Slunkių, kad tingi dirbti. O Joną ir Laurą pagirs, kad naujas vyžas nusipynė. Šviesiaplaukė lietuvaitė Grytė dailiai audžia. Gražiai ausdavo ir Grytės motina, ir senelė, ir... Vokietės nemoka išausti tokių margų raštų.

Taip gimsta pirmoji lietuviška poema „Metai“.

Įgarsinti diktantai: <http://e.sviesa.lt/diktantai/>

